

HRVATSKA RENESANSA

Marin Držić, Dundo Maroje

- sastoji se od dva prologa i pet činova
- utemeljena na sukobu oca, dunda Maroja i njegova rastrošnog sina Mora koji, umjesto da se bavi trgovinom, sav kapital troši na kurtizanu Lauru
- Likovi su podijeljeni na sluge i njihove gospodare:
 - Maroje - Bakčilo
 - Moro - Popiva
 - Ugo Tudeško - Pomet
 - Laura - Petrunjela
- radnja se zbiva u Rimu između triju gostionica koje imaju simbolična imena Kod bijede, Kod obilja, Kod ludosti. Svi događaji su vremenski neprekinuti => jedinstvo mjesta, vremena i radnje.

Prolog prvi:

- negromant - čarobnjak Dugi Nos
- Stara Indija - zemlja koja je prema srednjovjekovnim kartama smatrana zemaljskim rajem
- ljudi nahvao - lažni ljudi –pohlepni, rastrošni, sebični, licemjerni, razvratni, nesposobni i intelektualno bezizražajni(dubrovačka vlastela koja su, po Držićevu mišljenju, loša, bezizražajna, obijesna)
- ljudi nazbilj - pravi ljudi- bistri, duhoviti, snalažljivi, iinteligentni, sposobni
- politička zbilja (Držićeva urotnička pisma) –Držić je pred kraj života nastojao sa skupinom Dubrovčana zadobiti potporu toskanskog vojvode koji bi pomogao svrgavanju vlastele s vlasti i formiranje novog Vijeća s polovičnim udjelom pučana. Zato je i prognan te umire u Veneciji ne dobivši odgovor.
- Stara Indija - Držićeva vizija uređene države
- Otkrivena tajna Dubrovačke Republike - njome vladaju ljudi koji misle da si nazblj, a zapravo su nahvao
- predstava je izvedena pred dubrovačkim plemićima koji su mirno odgledali predstavu misleći da su oni ljudi nazbilj (ironija)
- u vrijeme karnevala gradske vlasti simbolično predaju ključeve grada u ruke meštra, a u vrijeme Dubrovačkih ljetnih igara Dubrovnik se predaje glumcima

Prolog drugi:

- Pomet - družina => glumačka družina mladih pučana 1548.g izvodila je izgublenu komediju Pomet
- Dundo Maroje je svojevrsan nastavak izgubljene komedije Pomet, različito je mjesto gdje se radnja događa.
- najava radnje koja će se odvijati

Prvi čin:

- Odnos Maroja i Bokčila (bogec-siromah); Maroje škrt. Susreću "našijenca" - našeg čovjeka Tripičeta iz Raguze - Dubrovnika. Maroje se izjadao Tripičetu ispričavši kako je poslao sina iz Dubrovnika. Brine se za dukate. Tripče poznaje Mara.
- Tri gostionice na trgu u blizini Laurine kuće.
- Tudešak - Nijemac
- Pomet Trpreza - sve pomete, pojede s trpeze (stola)
- Laura - ismijavanje petrarkizma dodjeljivanjem tog imena kurtizani
- Ugo Tudišak - govorna karakterizacija, iskrivljeni talijanski jezik; Držić ismijava Uga, kao i njegovu preveliku naklonost piću
- Popiva - Morov sluga
- veza između Mora i Laure utemeljena na novcu (ona od njega izvlači novac)
- sve vrijeme Maroje je prisutan na sceni (što vidi jedino publika)
- zaplet: Tripče svajetuje Maroja što mu je činiti
- tri nova lika: Pera, Dživo i Dživulin
- Pera preobučena u djetića krenula u Rim u potrazi za vjerenikom (ukrala 300 dukata). Doznaju da je došao i Maroje.
- Dživulin - pomorac s otoka Lapuda s kojim je Dživo plovio (doznajemo da se potukao) => netrpeljivost između otočana i Dubrovčana(pretjerano razmetanje junaštvom otočana
- Pomet Trpeza središnji je lik komedije. Inteligentan je, snalažljiv, hedonist, velika izjelica, poznavalac ljudi i vjertuoz, kako sam sebe naziva.

Drugi čin

- Nastoji za svog gospodara pridobiti Laurinu milost kako bi zadužio svog gospodara, te se nesmetano predao uživanju u jelu i piću. U borbi sa svojim suparnicima, Marom i njegovim lukavim, ali pokvarenim slugom Popivom, Pomet se uzda u svoju vještinu vladanja ljudima i svoju praktičnu filozofiju akomodavanja (prilagođavanja) i pacijencije (strpljenja) da bi se ugrabila prava prilika i iskoristila fortuna, dobra srjeća, jer „s razumnijem sreća stoji; s potištenjaci, s injoranti ona ne opći.“

- slavni Pometov monolog u kojem otkriva svoju životnu filozofiju
- Pomet - spretni, sposoban, samouvjeren, osviješten, sam upravlja svojim životom
- nepravilna upotreba riječi odaje podrijetlo i naobrazbu Pometa
- razgovor Pometa i Petrunjele - često izgovara dubrovačke poslovice koje prilagođava kontekstu
- Pomet nagovara Petrunjelu da navede svoju gospodaricu da ostavi Mara jer će njegov otac tražiti da položi račune
- Pomet je za Petrunjelu dvostruko zainteresiran - želi preko nje Lauri reći nekoliko dobrih riječi za svoga gospodara, a nju želi za sebe
- prvi susret oca i sina: sin u baršunu s kolajnom (viteški simbol onog doba) - pravi se da ne poznaje oca i zove policiju optužujući ga za napad (otac povukao nož).Dubrovački mladići promatraju prizor. Pokušavaju pomoći Maroju kojeg tek Pomet oslobađa (spretni je u ophođenju sa stražarom, prima Marojevu zahvalu, ali mu dozvoljava da zadrži kapu na glavi). Nakon toga upućuje preplašenog Bokčila da Popivi i Lauri slaže kako je Maroje došao na proštenje i donio vrijedne robe.
- **Pomet sebi daje ulogu upravitelja nad nesposobnim u nesnalazljivim ljudima, dobar je u snalaženju, čuvar i sluga svog trbuha.**
- Odnosi među slugama: suparnici su kao i njihovi gospodari, apsolutno spretniji od gospodara => pokretači radnje, pokreću intrigu (Pomet-Bokčilo→laž o Marojevu dolasku u Rim)
- Pometov monolog – najavljuje početak svog aktivnog i smišljenog djelovanja na početak zapleta – „je li čovjeku na svijetu srjeća u ruci kako je meni? Je li itko pod nebom gospodar od ljudi kako sam ja? Bez mene se nitko ne može pasati, bez mene se ljudi ne mogu obrnuti. Gdje nije Pometa, tu nije ništa učinjeno; gdi nije Pometova konselja, tu sve stvari naopako idu. Zatoj se je dobro reklo (Machiavelli!)- čovjek valja za sto ljudi, a sto ne valjaju za jednoga
- **Pometovo mišljenje o sreći - igra se s njim i voli ga "fortunu pišu ženom"**
- Morovo mišljenje o fortuni – Maro kudi sreću (nesrjeće, krudela nesrjeće, veoma ti me ubi, veoma ti me ucivil) -karakterizacija Morova lika - nesposoban, nesnalazljiv, veoma ograničen u svojim razmišljanjima, melankolik - Popiva upravlja njime, 164. str)

Treći čin

- Tripče - lik kroz koji progovara sam pisac - odnos Držića i vlasti ključ je dvosmislenosti djela jer kroz lik progovara sam Držić. Jasno je da Tripče aludira na Malo vijeće koje je vladalo Dubrovačkom Republikom.
- Tripče – u početku nam se čini da je tipični izdanak svog vremena

- Mara snalaze nove nevolje; sada rimski trgovac i lihvar, Židov Sadi, traži da mu se isplate dukati za Laurinu ogrlicu, a Popiva mu predlaže da kod Sadija nabavi robe za tri tisuće dukata za koje će jamčiti Laura koja vjeruje da mu je otac najbogatiji trgovac na cijelom Levantu. Maro se treba odjenuti kao skroman trgovac i ocu pokazati robu. Vješto navodi Lauru da sama ponudi jamstvo. Kad je već izgledalo da će plan uspjeti, sreća Maru i Popivi okreće leđa. iako oni to još ne znaju. Petrunjela susreće Peru i staru sluškinju te saznaje da je Maro već tri godine zaručen.
- Popiva priprema teren i Laura vjeruje njemu dok Pomet biva ismijan
-

Četvrti čin:

- vrhunac radnje (kulminacija) u susretu oca i sina
- na početku radnje Marojev monolog o životnoj školi – 213.str.
- Pometov monolog – fortuna pišu ženom 226.
- Bokčilo je u neprestanom strahu, brine ga glad, žeđ, nepoznavanje stranog jezika, boji se ropstva
- prizor ponovnog susreta oca i sina - sluge promatraju susret, došaptavanje
- i otac i sin se pretvaraju (sin glumi poniznog i skromnog trgovca, naglašava kako je netko njemu sličan napao Maroja, a otac se pretvara da je došao na proštenje, sa sobom nosi zlato koje bi sakrio na sigurno u Marovu magazinu. Nadmudruje Mara i uspijeva se dočepati njegove robe.
- **peripetija:** Pometov monolog "fortuno draga, sad poznam er se mnom špotaš"236.
- Pomet doznaje da je Laura možda bogata nasljednica koju traži otac

Peti čin:

- Rasplet: Pomet je promijenio svoj društveni status i kao predstavnik pameti, sposobnosti i inteligencije porazio je ljude nahvao (tipičan renesansni čovjek). Slično je namjeravao ostvariti i sam Držić svojim urotničkim pismima
- "Tko bi doli, sad je gori" - Pomet se javlja iz kuće - simetričnost - obrnuta situacija od početne odjeven na plemićku, u baršunu, s ogrlicom oko vrata dolazi Lsauri da joj u zamjenu za izgubljene tri tisuće dukata ponudi svog Tudeška. Likovi su zamijenili uloge. Sada je pomet gore, s Laurina balkona ruga se popivi i Maru koji bjesne pred Laurinom kućom raskrinkani kao lopovi i varalice
- Mladi Dubrovčani (Vlaho, Niko i Pijero) promatraju Marovo i Popivino poniženje - sprječavaju moguću tragediju

Renesansne značajke komedije

- u općim crtama se slaže s renesansnim načinom pisanja djela
- njegova djela su oponašanje života, ogledalo običaja, slika istine
- Plautov utjecaj - intriga, sluge, sukob

- jedinstvo mjesta, vremena, radnje

Između komedije i onodobnog teatra postoje razlike utemeljene na Vidrinoj individualnosti pristupa u shvaćanju svijeta.